

CHIGOZIE OBIOMA

ELS PESCADORS

TRADUCCIÓ DE L'ANGLÈS
DE MARINA BORNAS MONTAÑA

BARCELONA 2016

QUADERNS CREMA

TÍTOL ORIGINAL *The Fishermen*

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 2015 by Chigozie Obioma
Negociat a través de Pontas Literary & Film Agency
© de la traducció, 2016 by Marina Bornas Montaña
© d'aquesta edició, 2016 by Quaderns Crema, S.A.

Drets exclusius d'edició en llengua catalana:
Quaderns Crema, S.A.

ISBN: 978-84-7727-572-5
DIPÒSIT LEGAL: B. 8870-2016

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i relligat*

PRIMERA EDICIÓ *abril de 2016*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

PESCADORS

Érem pescadors:

Els meus germans i jo ens vam fer pescadors el gener del 1996, després que el pare se n'hagués anat d'Akure, la ciutat de l'oest de Nigèria on havíem viscut junts tota la vida. La seva empresa, el Banc Central de Nigèria, l'havia traslladat a la sucursal de Yola—una ciutat del nord que era a més de mil quilòmetres—la primera setmana de novembre del l'any anterior. Recordo la nit que el pare va arribar a casa amb l'ordre de trasllat: era un divendres. Des d'aleshores i durant tot el dissabte, el pare i la mare van mantenir converses en veu baixa com sacerdots d'un santuari. Diumenge al matí, la mare s'havia transformat completament. Rondava per casa com un gat escaldat, amb la mirada perduda. En comptes d'anar a l'església, es va quedar a casa rentant i planxant una pila de roba del pare, amb una màscara impenetrable de tristesa a la cara. Cap dels dos no ens va explicar res als meus germans i a mi, i nosaltres no vam preguntar. Els meus germans—l'Ikenna, en Boja, l'Obembe—i jo havíem arribat a la conclusió que, quan els dos ventricles de casa—el pare i la mare—contenien les paraules com els ventricles del cor retenen la sang, valia més no burxar-los si no volíem inundar la casa. Així doncs, en moments com aquell evitàvem el televisor encaixonat a la prestatgeria de vuit columnes de la sala d'estar. Ens quedàvem a l'habitació, estudiant o fent-ho veure, intrigats però sense preguntar res. Mentrestant, desplegàvem les antenes per captar qualsevol detall de la situació.

Diumenge al vespre, la mare va encetar un soliloqui del qual es desprenien engrunes d'informació com plomes d'un ocell de plomatge espès: «¿Quina mena de feina impedeix a un pare criar els seus fills adolescents? ¿I com me'n faré càrrec, tota sola, d'aquestes criatures? No en seria capaç ni que tingués set mans!».

Malgrat que aquestes preguntes febrils no es dirigien a ningú en concret, anaven destinades a les orelles del pare, assegut tot sol en una butaca de la sala d'estar amb la cara amagada rere el seu diari preferit, el *Guardian*, mig llegint i mig escoltant la mare. I, malgrat que ho sentia tot, el pare sempre es feia el sord amb les paraules que no li adreçaven directament i que sovint anomenava «mots de covard». Es limitava a continuar llegint, interrompent-se de tant en tant per criticar o aplaudir alguna notícia del diari—«Si el món és un lloc just, Abacha aviat serà plorat per la bruixa de la seva dona». «Caram, aquest Fela és un geni! Mare de Déu!». «En Reuben Abati se n'hauria d'anar al carrer»—, qualsevol cosa per tal de treure importància als laments de la mare i reduir-los a simples gemecs que tot-hom ignorava.

Aquella nit, abans d'anar a dormir, l'Ikenna, que tenia gairebé quinze anys i era qui interpretava la majoria de les coses, havia insinuat que traslladarien el pare. En Boja, un any més petit, que es veia obligat a opinar per no quedar com un ximple, havia dit que potser el pare havia de viatjar al «món occidental», cosa que temíem sovint. L'Obembe, que tenia onze anys i era dos anys més gran que jo, no tenia cap opinió formada. Jo tampoc. Però no vam haver d'esperar gaire.

La resposta va arribar l'endemà al matí, quan el pare es va presentar de cop i volta a l'habitació que jo compartia amb l'Obembe. Duia una samarreta marró de màniga cur-

ta. Va deixar les ulleres a la taula, un gest per captar la nostra atenció.

—Avui me n'aniré a viure a Yola, i no vull que doneu disgustos a la vostra mare. —La cara se li deformava mentre parlava, com sempre que volia atiar la gossada de la por dins nostre. Parlava a poc a poc, amb una veu més forta i greu del que era habitual, clavant cada paraula a les bigues dels nostres cervells. D'aquesta manera, si decidíem tirar pel dret i no fer-li cas, ens recordaria el moment exacte en què ens havia donat les instruccions amb la simple frase «Ja us ho havia dit»—. Li trucaré sovint, i si sento coses que no m'agraden—va aixecar el dit índex per emfasitzar les seves paraules—, i amb això em refereixo a qualsevol comportament estrany, us donaré una «recompensa» que no oblidareu.

Va pronunciar la paraula *recompensa*—que feia servir per subratllar una advertència o destacar un càstig merescut per alguna mala acció—amb tant de vigor que les venes de les temples se li van inflar. Tan bon punt apareixia, aquella paraula acostumava a completar el missatge. Va treure dos bitllets de vint naires de la butxaca interior de l'abric i ens els va deixar a l'escriptori.

—Per a tots dos—va dir abans de sortir de l'habitació.

L'Obembe i jo encara estàvem asseguts al llit, intentant copsar l'abast de tot plegat, quan vam sentir la veu de la mare que li parlava a crits, com si ja fos lluny:

—Eme, recorda que hi tens fills adolescents, aquí. No te n'oblidis, pel que més vulguis!

Encara parlava quan el pare va arrencar el seu Peugeot 504. En sentir-lo, l'Obembe i jo vam sortir corrents de l'habitació, però el pare ja passava la tanca. Havia marxat.

Cada vegada que rememoro la nostra història i penso que aquell matí marcaria l'últim dia que viuríem tots plegats, com la família que sempre havíem estat, em sorprenç a mi

mateix desitjant—fins i tot ara, dues dècades més tard— que no se n'hagués anat, que no hagués rebut mai aquella carta de trasllat. Abans que arribés la carta, tot era al seu lloc: el pare anava a treballar cada matí i la mare, que tenia una parada de menjar al mercat, ens cuidava als meus cinc germans i a mi, que anàvem a l'escola, com gairebé tots els nens d'Akure. Tot seguia el seu curs natural. Amb prou feines pensàvem en el passat. Aleshores, el temps no significava res. Els dies començaven amb núvols que penjaven del cel empolsegat durant l'estació seca, i el sol no es ponia fins a la nit. Durant l'estació plujosa, semblava que una mà dibuixés imatges borroses al cel, i la pluja queia a cortines que tremolaven amb el retruny dels trons durant sis mesos seguits. Perquè la vida seguia aquest patró conegut i estructurat, i no hi havia cap dia memorable. L'únic que comptava era el present i el futur immediat. Gairebé sempre ens arribaven ullades del futur com una locomotora lliscant sobre les vies de l'esperança, amb el cor carregat de carbó negre i una botzina estrident i elephantina. A vegades, aquestes ullades s'obrien pas entre els somnis o estols de pensaments fantasiosos que et parlaven xiuxiuejant dins el cap—«Seré pilot, o el president de Nigèria, un home ric, tindrè helicòpters»—perquè ens imaginàvem un futur fet a mida. Era una tela negra on podíem plasmar tot el que volguéssim. Però el trasllat del pare a Yola va canviar l'equació de les coses: el temps, les estacions i el passat van cobrar importància, i nosaltres vam començar a anhelar-lo i enyorar-lo fins i tot més que el present i el futur.

El pare se'n va anar a viure a Yola aquell matí. El telèfon verd fix, que fins aleshores només fèiem servir per rebre trucades del senyor Bayo, un amic de la infantesa del pare que vivia al Canadà, va esdevenir l'única manera de localitzar-lo. La mare esperava impacient les seves trucades

i apuntava els dies que li havia telefonat al calendari de la seva habitació. Quan el pare se saltava una trucada i a la mare se li acabava la paciència de tant esperar, cosa que acostumava a passar de matinada, es desfeia el nus de la vora del *wrappa*, en treia el tros de paper rebregat on havia gargejats el seu número de telèfon i el marcava una vegada rere l'altra fins que contestava. Si encara estàvem desperts, ens amuntegàvem al voltant seu per sentir la veu del pare i la instàvem a demanar-li que se'ns endugués a la nova ciutat. Però ell sempre s'hi negava. Repetia que Yola era una ciutat inestable amb un historial recurrent de violència a gran escala, sobretot contra la nostra tribu, els igbo. Vam continuar insistint fins que van esclatar els sanguinaris aldarulls sectaris del març del 1996. Quan el pare per fi va agafar el telèfon, ens va explicar—amb ràfegues de tirotejos esporàdics de fons—que havia salvat la vida pels pèls quan els amotinats havien atacat el seu barri, i que una família sencera havia estat massacrada a casa seva, a l'altra banda del carrer. «Nens petits degollats com gallines!», va dir, emfasitzant amb solemnitat les paraules *nens petits*, de manera que a cap persona assenyada se li hauria acudit tornar-li a demanar d'anar a viure amb ell.

El pare va agafar el costum de visitar-nos un cap de setmana de tant en tant amb el seu turisme, el Peugeot 504 sedan, empolsegat i esgotat després de quinze hores de viatge. Esperàvem ansiosos aquells dissabtes en què feia sonar el clàxon des de la tanca i sortíem a obrir-lo corrents, impacients per veure quina llaminadura o regal ens havia portat aquella vegada. A poc a poc ens vam acostumar a veure'l només alguns caps de setmana, i les coses van canviar. La seva figura gegant, que imposava calma i bones maneres, es va anar reduint fins a la mida d'un pèsol. La seva rutina fixa de serenitat, obediència, estudi i migdiada obli-

gatòria—que feia temps que era el model de la nostra existència diària—es va anar afeblint. Un vel es va estendre davant dels seus ulls que tot ho veien, i que consideràvem capços de detectar qualsevol malifeta que féssim d'amagat, per petita que fos. A principis del tercer mes, aquell braç llarg que acostumava a esgrimir el fuet, l'instrument de càstig, es va trencar com una branca seca. I ens vam alliberar.

Vam aparcar els llibres i vam sortir a explorar el món intocable que s'estenia més enllà del que ja coneixíem. Ens vam arribar fins al camp de futbol municipal, on la majoria de nois del carrer jugaven cada tarda. Però aquells nois eren un ramat de llops; no ens van acollir. Tot i que nosaltres només en coneixíem un, en Kayode, que vivia a uns quants carrers de casa nostra, ells ens coneixien a nosaltres i la nostra família, fins i tot sabien com es deien els nostres pares, i es reien de nosaltres constantment i ens assotaven cada dia amb fuetades verbals. Malgrat que l'Ikenna era un gran driblador i l'Obembe, un porter extraordinari, ens van penjar l'etiqueta d'aficionats. Sovint també es burlaven de nosaltres perquè el nostre pare, el senyor Agwu, era un home ric que treballava al Banc Central de Nigèria, i deien que érem nens privilegiats. Tenien un sobrenom curiós per al pare: li deien Baba Onile, com el protagonista d'una popular telenovel·la ioruba que tenia sis dones i vint-i-un fills. Aquell malnom pretenia fer mofa del pare, conegut per tothom al barri perquè havia volgut tenir molts fills. A més a més, aquella paraula en ioruba volia dir 'pregadéu', un insecte verd, prim i lleig. Aquells insults eren inadmissibles. L'Ikenna, conscient que ens superaven en nombre i que no hauríem guanyat cap baralla contra aquells nois, els va suplicar diverses vegades que es comportessin com a bons cristians i no insultessin els nostres pares, que no els havien fet res dolent. Però ells van continuar fins un vespre en què l'Ikenna es va

enfurismar en sentir el malnom i va donar un cop de cap a un dels nois. D'una revolada, el noi li va etzibar una puntada de peu a l'estómac i se li va abalancar al damunt. Durant uns instants, els seus peus van dibuixar un remolí imperfecte sobre el camp de terra mentre giravoltaven junts. Al final, però, el noi va tombar l'Ikenna i li va tirar un grapat de terra a la cara. Els seus companys el van ovacionar i mantejar, les veus es van fondre en un cor triomfal acompanyat de víctors i udols. Aquella nit vam arribar a casa derrotats, i no vam tornar mai més al camp.

Després d'aquella baralla, ens vam cansar de sortir. A proposta meva, vam suplicar a la mare que convencés el pare de tornar-nos la videoconsola per jugar a *Mortal Kombat*, que havia confiscat i amagat l'any anterior després que en Boja—que sempre era el primer de la classe—tornés a casa amb un «24è» escrit en vermell al butlletí de notes, al costat de l'advertència «Possible repetidor». L'Ikenna no n'havia sortit gaire més ben parat: havia quedat el setzè de quaranta alumnes i havia portat una carta personal per al pare de la seva mestra, la senyoreta Bukky. El pare la va llegir endut per un rampell de còlera que només el deixava repetir: «Valga'm Déu! Valga'm Déu!», com si fos la tornada d'una cançó. Així doncs, ens va confiscar els jocs i va eliminar per sempre més aquells moments que sovint ens feien ballar d'entusiasme, cridar i udolar quan el comentarista invisible del joc ordenava: «Remata'l», i la icona del vencedor apallissava la icona del vençut i l'enviava al cel d'una puntada o l'esquarterava enmig d'una explosió grotesca de sang i fetge. Llavors, la pantalla s'il·luminava amb la paraula *mortal* escrita en lletres lluminoses envoltades de flames. Una vegada, l'Obembe—que estava buidant el ventre—va sortir corrents del lavabo només per poder cridar amb nosaltres «*That is fatal!*» amb un accent americà

que imitava la veu en off del videojoc. Més tard, la mare el va castigar en veure que havia deixat restes d'excrements a l'estora sense voler.

Frustrats, vam fer un altre intent de trobar una activitat física que ens omplís l'horari extraescolar, ara que ens havíem deslliurat de l'estricta disciplina del pare. Així doncs, vam aplegar uns quants amics del barri per jugar a futbol al descampat de darrere de casa nostra. Vam convidar en Kayode, l'únic noi que coneixíem de la bandada de llops que jugaven al camp municipal. Tenia unes faccions andrògines i un somriure dolç que no se li esborrava mai. L'Igbafe, el nostre veí, i el seu cosí Tobi—un nano mig sord que t'obligava a esgargamellar-te i després et preguntava: «*Jo, kini o nso?*» ('Perdona, ¿què has dit?')—també s'hi van apuntar. En Tobi tenia unes orelles llarguíssimes que no semblaven part del seu cos. Ni tan sols s'ofenia—potser perquè acostumàvem a dir-ho en veu baixa i a vegades no ens sentia—quan li dèiem *Eleti Eboro*, Orelles de Llebre. Recorríem el camp de punta a punta, vestits amb suèters barats i samarretes amb els nostres sobrenoms de futbolista impresos. Jugàvem com autèntics posseïts, i tot sovint penjàvem la pilota a casa d'algun veí i ens embrancàvem en penosos intents de recuperar-la. A vegades hi arribàvem just a temps de veure el veí punxant la pilota sense fer cas de les nostres súpliques, perquè havia copejat algú o trencat alguna cosa. Un dia, la pilota va passar per sobre d'una tanca, va anar a parar al cap d'un discapacitat i el va fer caure de la cadira. Un altre dia, va trencar el vidre d'una finestra.

Cada vegada que ens rebentaven una pilota, en compràvem una de nova amb els diners que recol·lectàvem entre tots tret d'en Kayode, que pertanyia a la creixent massa de població que vivia sota el llindar de la pobresa i no tenia ni un kobo. Solia portar uns pantalons gastats i estripats, i vi-

via amb els seus ancians pares, caps espirituals de la petita església cristiana apostòlica, en un edifici inacabat de dues plantes situat al revolt de la carretera que anava a parar a la nostra escola. Com que no hi podia contribuir, resava per cada pilota i demanava a Déu que ens ajudés a conservar-la més temps impedint que sortís del descampat.

Un dia vam comprar una pilota blanca nova amb el logotip dels Jocs Olímpics d'Atlanta 1996. Ens vam posar a jugar tan bon punt en Kayode va haver recitat les seves oracions, però amb prou feines feia una hora que corriem quan una pilota que havia xutat en Boja va saltar la tanca del jardí d'un metge. La pilota va trencar amb un gran ter-rabastall una de les finestres d'aquella casa exuberant, i dos coloms que dormien a la teulada van emprendre el vol esperitats. Vam esperar a una distància prudencial, per tenir prou marge per arrencar a córrer si algú ens empaitava. Al cap d'una bona estona, l'Ikenna i en Boja es van apropar a la casa mentre en Kayode pregava de genolls, suplicant la intervenció divina. Quan els dos emissaris van haver arribat a la tanca, el metge se'ls va abalançar al damunt com si els hagués estat esperant, i vam haver de fugir comes ajudau-me. Aquell vespre, quan vam arribar a casa panteixant i amarats de suor, vam decidir que ja n'haviem tingut prou, de futbol.

Ens vam fer pescadors la setmana següent, quan l'Ikenna va tornar de l'escola frisant per explicar-nos aquella idea tan original. Sé que era a finals de gener perquè recordo que aquell cap de setmana, el del 18 de gener de 1996, havíem celebrat el catorzè aniversari d'en Boja amb un pastís casolà i refrescos per sopar. Els seus aniversaris marcaven el començament del «mes de coetanis», un període d'un mes

durant el qual tenia provisionalment la mateixa edat que l'Ikenna, que havia nascut el 10 de febrer de l'any anterior. En Solomon, company de classe de l'Ikenna, li havia parlat dels plaers de la pesca. Segons en Solomon, aquell esport era una experiència emocionant i també gratificant, perquè podia guanyar alguns diners venent part del peix. L'Ikenna hi estava encara més interessat perquè aquella idea havia obert la possibilitat de ressuscitar el peix Yoyodon. A l'aquari, que abans teníem al costat del televisor, hi havia viscut un peix disc increïblement bonic que lluia una barreja de colors (marró, malva, lila i fins i tot verd clar). El pare l'havia anomenat Yoyodon perquè s'assemblava a la paraula que s'havia inventat l'Obembe intentant pronunciar *symphysodon*, el nom genèric de l'espècie. El pare havia amagat l'aquari després que l'Ikenna i en Boja, empesos per un afany compassiu d'alliberar el peix de l'«aigua bruta», el buidessin i el reomplissin amb aigua mineral neta. Més tard, es van adonar que el peix ja no s'aixecava d'entre les fileres de pedretes llents i coralls.

Així que en Solomon va parlar a l'Ikenna de la pesca, el nostre germà va prometre que capturaria un nou Yoyodon. L'endemà, va anar amb en Boja a cal Solomon i en van tornar parlant engrescats sobre tal peix i tal altre. Van comprar dues canyes en un lloc que els havia ensenyat en Solomon. L'Ikenna les va estendre damunt la taula de l'habitació que compartia amb en Boja i ens va ensenyar a fer-les servir. Eren pals llargs de fusta amb un cordill filiforme lligat a l'extrem. Al final del cordill hi havia un ham metàl·lic on, segons l'Ikenna, s'hi enganxava l'esquer—cucs de terra, escarabats, restes de menjar o qualsevol altra cosa—per atraure els peixos i capturar-los. A partir de l'endemà, i durant tota una setmana, els meus germans sortien corrents del col·legi cada dia i anaven a pescar al riu Omi-Ala,